

MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİNDE FRANSIZ GAZETECİ VE YAZAR BERTHE GEORGES GAULIS'İN MUSTAFA KEMAL PAŞA İLE TEMAS VE GÖRÜŞMELERİ*

Cemal GÜVEN**

ÖZET

Mustafa Kemal Paşa Millî Mücadele döneminde, Türk davasını yabancı gazeteci ve yazarlara da anlatmaya önem vermiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın görüştüğü ve yakınlık gösterdiği gazeteci ve yazarlardan birisi de Madam Berthe Georges Gaulis'tir. Gaulis, Millî Mücadele döneminde Türkiye'ye yaptığı seyahatlerin ikisinde Ankara'ya gelerek Mustafa Kemal Paşa ile pek çok görüşme yapmak imkanı bulmuştur. Türk davasına yakınlık gösteren Gaulis'in cephe ve cephe gerisi ziyaretleri ile Ankara temasları, Millî Mücadele hareketinin meşruluğunu tam anlamı ile kavramasına sebep olmuştur. Gaulis, Fransa'da yazarı olduğu gazetelerdeki makalelerinde ve neşrettiği kitaplarında, Türk davasının meşruiyetini, onun lideri olan Mustafa Kemal Paşa'nın faaliyetlerini ve onun hakkındaki izlenimlerini anlatmıştır. Avrupa kamuoyunun bakış açısının Türkiye lehine çevrilmesinde ve Türk-Fransız ilişkilerinin gelişmesinde Gaulis'in faaliyetlerinin önemli katkıları olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Berthe Georges Gaulis, Mustafa Kemal Paşa, Millî Mücadele, Türk-Fransız ilişkileri.

ABSTRACT

Mustafa Kemal Pasha considered explaining Turkish struggle to the foreign journalists and authors important in the National Struggle Period. One of these journalists that Mustafa Kemal Pasha met and shown concern for is Madam Berthe Georges Gaulis. Gaulis had the opportunity to meet Mustafa Kemal Pasha when she came to Ankara in her travels to Turkey in the National Struggle Period. Gaulis understood completely the legitimacy of the National Struggle Movement as a result of his visits to front and back side of the front and contacts in Ankara. Gaulis explained the legitimacy of Turkish Struggle, activities of Mustafa Kemal Pasha who is the leader of the Turkish Struggle and his impressions about him in the newspapers in which he wrote and his published books. Gaulis' activities had important contributions in turning the European public opinion to Turkey's favor and developing of Turkish-French relations.

Keywords: Berthe Georges Gaulis, Mustafa Kemal Pasha, National Struggle, Turkish-French relations.

Giriş

Millî Mücadele döneminde Mustafa Kemal Paşa Türk davasını ve millî hareketin meşruluğunu tanıtabilmek amacıyla yabancı gazeteci ve yazarlar ile temas ve görüşmeler yapmıştır. Bunlar arasında en önemli kişilerden birisi de Millî Mücadele hareketine yakınlık gösteren Fransız gazeteci ve yazar Madam Berthe Georges Gaulis'tir.

* Bu makale, Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından, 2002/039 numara ile desteklenen “*Millî Mücadele Döneminde Mustafa Kemal Paşa'nın Yabancı Asker, Siyasî Temsilci ve Gazetecilerle Temas ve Görüşmeleri (Mondros'tan Mudanya'ya Kadar)*” adlı doktora tezinden (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya-2005) hazırlanmıştır.

** Okt. Dr., Selçuk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi

Berthe Georges Gaulis (1870-1950), “*Le Temps*” gazetesi muhabiri olan eşi Mösyö Georges Gaulis’le beraber İstanbul’a ilk defa 1896 yılında gelmiştir. İstanbul’da bir de kızları dünyaya gelen Gaulis çifti, burada 1912’ye kadar kalmışlardır. Aynı yıl eşinin ölmesi üzerine İstanbul’da sıkıntıya düşen Berthe Georges Gaulis, gazeteciliğe başlamış ve bu alanda kısa zamanda ün kazanmış ancak Birinci Dünya Savaşı başlayınca Fransa’ya dönmek zorunda kalmıştır (Güven, 2005, s.117).

Berthe Georges Gaulis, Millî Mücadele döneminde gazeteci olarak 21 Eylül 1919 tarihinde Anadolu’ya gitmek amacıyla İstanbul’a gelmiştir. Bu amacını gerçekleştirmek için, İstanbul’da çeşitli temaslar kuran Gaulis, Tevfik Rüştü (Aras) Bey ile görüşme imkânı bulmuş ve ona; Millî Mücadele hareketini haklı bulduğunu, bu yüzden Türk davasını gazeteci olarak dünyaya duyurmak istediğini, ancak bu hususta daha geniş bilgiye sahip olabilmek için Anadolu’da milliyetçi liderlerle görüşmesi gerektiğini belirtmiştir. Tevfik Rüştü Bey, bunun üzerine kendisine yardımcı olmuş ve böylece Madam Gaulis, trenle Eskişehir’e gitmiş ve Eskişehir yakınlarındaki bir köyde Ali Fuat (Cebesoy) Paşa ile görüşmüştür. Gaulis’i, Ali Fuat Paşa ve emrindeki subayları Anadolu’da Yunan mezalimini görmesi için savaş bölgesinde dolaştırmışlardır (Güven, 2005, s.117-118).

Savaş bölgelerindeki bu incelemelerinden sonra Gaulis, Refet (Bele) Paşa ile görüşmek için Konya’ya hareket etmiştir. Konya’da Refet Paşa ile de görüşen Gaulis’in bu görüşmelerden ve gezilerinden elde ettiği izlenimler doğrultusunda “*Türklerin vatanlarını düşman istilasından kurtarmaktan başka hiç bir şey istemedikleri*” ve “*Anadolu’yu bir sükûnet vahası*” olarak anlatan ilk yazısı 11 Kasım 1919’da Fransız gazetesi “*Journal des Débats*” da çıkmış ve bunu başka yazıları izlemiştir (Rado, Temmuz-1980 Eylül-1981, s.68-69; Akyüz, 1988, s.93).

Gaulis, Türkiye’den ayrıldıktan bir yıl sonra, Aralık 1920’de Fas’a gitmiştir (Düzdağ, 1991, s.122). Gaulis’in, Mareşal Lyautey ile yakın ilişkileri vardır. Bu münasebetle “*Berthe Gaulis’i sadece bir gazeteci olarak da görmemek yerinde olacaktır*” (Rado, Temmuz-1980 Eylül-1981, s.67). Fas’taki Fransız sömürge valisi Mareşal Lyautey, bölgedeki halkın da temayülüne uygun olarak, ülkesinin Türkiye ile ilişkilerini yoluna koymasına kanaatini taşıyor, bu hususta özellikle Gaulis’ten aldığı bilgiler doğrultusunda Türk davasının İslam dünyası üzerindeki etkilerini değerlendirip hükümetine rapor ediyordu. Bu raporların da etkisiyle Fransa, Anadolu savaşının sonucuna göre, Türkiye politikasını yeniden düzenlemek zorunda kalacaktı (Akyüz, 1988, s.64-65). Fransızlar bu şekilde, sömürgeleri altında tuttuğu İslam âleminin de sempatisini kazanmış olacaktı. Nitekim Türk-Fransız ilişkilerinin gelişmesinde bunun önemli bir unsur olduğunu, Mustafa Kemal Paşa’nın Fransızlarla olan tüm münasebetlerinde görmek mümkündür.

Berthe G. Gaulis’in Anadolu Seyahati ve Ankara’da Mustafa Kemal Paşa ile Temas ve Görüşmeleri (Şubat- Mayıs 1921)

Berthe Georges Gaulis’in İstanbul ve Anadolu’yu ilk ziyaretinden sonra neşrettikleri ve faaliyetleri, artık kendisinin Türk dostu olarak görülmesine neden olmuştur. Bu sebeple Anadolu için de önemi artmıştır. Millî hareketi

Millî Mücadele Döneminde Fransız Gazeteci ve Yazar Berthe Georges Gaulis'in Mustafa Kemal Paşa İle Temas ve Görüşmeleri

daha iyi tanımak isteyen Berthe Gaulis, “*Beş Fransız gazetesi adına*” (Açıksöz, 25 Mayıs 1921, nr.194, s.2), 11 Şubat 1921’de İstanbul’a tekrar gelmiştir (Jaeschke, 1989, s.140). Berthe Gaulis’in, bu kez Anadolu’ya geliş nedeni Ankara’ya giderek Mustafa Kemal Paşa ile görüşmekti. Kendisinin Türk davası için yaptığı neşriyat bu yolu ona açmıştır, şüphesiz Türk-Fransız ilişkilerinin yoluna girmeye başladığı bir sırada gelmesi de bir tesadüf değildir.

İstanbul’da 15 Mart’a kadar kalan Berthe Gaulis, deniz yoluyla, 20 Mart’ta Antalya’ya gelmiş, buradan kendi ifadesiyle bin kilometrelik bir yolculuktan sonra Burdur’a gitmiştir (Gaulis, 1981, s.121-126). Gaulis, Burdur’dan 14 Nisan 1921’de Mustafa Kemal Paşa’ya şu telgrafi göndermiştir: “*Sizi bir kez daha Türkiye’nin kurtarıcısı yapan büyük askeri başarı için en hararetle tebriklerimi sunmama izin veriniz Paşam. Ankara’ya gitmek üzere 6 Şubatta Paris’ten yola çıktım. Şartlar elvermedi, ivedi kişisel işlerim beni Paris’e dönmeye zorluyor. Sizinle görüşmek ve konuşmak şerefine kavuşmamamın derin üzüntüsüyle geri döneceğim. Çok canım sıkıldı. Ama şimdiki olayların mutlu biçimde sonuçlanmasından sonra sizi yakında Avrupa’da görmek zevkine kavuşacağımı umuyorum. Size hayranlık ve sempati duygularımı iletmeden Anadolu’dan ayrılmak istemiyorum Paşam*” (Şimşir, 1992, s.112).

Berthe Gaulis’in bu saygı ve hayranlık dolu ifadelerle yazdığı tebrik telgrafına, TBMM Başkanı Mustafa Kemal, cevaben Ankara’dan 17 Nisan 1921’de şu telgrafi göndermiştir: “*Nâzîk telgrafınız ve ordularımızın kazandığı son zafer dolayısıyla bana gönderdiğiniz tebrikleriniz için hararetle teşekkür ederim. Ülkemizde kalışınızı biraz daha uzatacağımızı ve Ahmet Muhtar Beyin de rica ettiği gibi Ankara’ya kadar geleceğinizi umarım. Derin saygılarımı kabul buyurunuz Madam*” (Şimşir, 1992, s.113). Mustafa Kemal Paşa’nın bu nazik ısrarı karşısında Berthe Gaulis, 18 Nisan’da Eskişehir’den gönderdiği telgrafta: “*Paşam, sözleriniz beni pek duygulandırdı. İsmet Paşanın lütfen izin verdiği cepheye gezimden dönünce, Paris’e çağırılmama rağmen, Ankara’ya gitmekten geri kalmayacağım. İsteğinizi üzerine Anadolu’da kalışımı uzatacağım. Uzun zamandır sizinle ve sizin dâvanız üzerine konuşmak arzusunda'yım. Pek içten sempati ve en iyi duygularıma inanmanızı dilerim Paşam*” (Şimşir, 1992, s.114).

Bu telgraflardan da anlaşılacağı gibi Mustafa Kemal Paşa, Berthe Gaulis’in Ankara’ya gelmesine önem veriyordu. Türk-Fransız ilişkilerinin gelişmesi ve batı kamuoyunun aydınlatılması konusunda Berthe Gaulis’in büyük bir hizmet üstleneceğinin farkındaydı.

Berthe Gaulis, II. İnönü Muharebesi’nin bütün şiddetiyle devam ettiği sıralarda, İsmet Paşa’nın davetlisi olarak, bir ay kadar Eskişehir, Bilecik ve Pazarcık’ta bulunmuştur. Bu sırada muharebe alanlarını gezerek incelemelerde bulunmuş, bizzat çatışmaların olduğu yerlere yakın hatlarda dolaştırılmış, Yunanların çekilirken arkalarında bıraktığı korkunç tahribat ve mezalimi görmüştür (Gaulis, 1981, s.129-139).

Berthe Gaulis’in sıhhati hakkında ailesine ve Yunan mezalimine dair icap eden gazetelere telgraf göndermesi için izin hakkında, Batı Cephesi Komutanlığı’na yazışmalar yapılmış ve neticede izin verilerek Gaulis’in müşahedelerine dair yazısı, Paris’e 26 Nisan 1921’de telgrafla gönderilmiştir (ATASE, İSH, Kutu No:661, Gömlek No:34, Belge No:34-1,2,4,5,6,7,

24/04/1337).

Yunan mezalimini tetkik eden Berthe Gaulis (ATASE, İSH, Kutu No: 661, Gömlek No:34, Belge No:34-1, 23/04/1337), incelemelerinin ardından, 30 Nisan 1921'de trenle Ankara'ya gelmiştir (Hakimiyet-i Milliye, 1 Mayıs 1921, nr.173, s.1; Anadolu'da Yeni Gün, 1 Mayıs 1921, nr. 217-597, s.1; Açıksöz, 2 Mayıs 1921, nr. 174, s.1). Gaulis, hemen Ankara Garı'ndaki binada çalışma odası olan Mustafa Kemal Paşa'nın yanına çıkarılmış ve burada uzun süre görüşmüşlerdir. Berthe Gaulis bu ilk görüşmesindeki intibasını: *"Derinliğine inilemeyen ve her an değişen bakışlarında karşısındakini hemen etkisi altına alan bir güç vardı. Biraz saklamaya çalıştığı çelik gibi bakışlarıyla hal ve tavrındaki sadelik birbiriyile çelişir gibi idi. Daha sonra onu birçok değişik hallerde görecektim. Ama bepsinden de esas çizgilerinde bir değişikliğe rastlamadım. Kullandığı kelimelerde tam bir isabet, bızlı ve açık bir mubakeme, daima en nazik ve tatlı bir ifadeye bürünmüş olmakla beraber konuşurken şef olduğunu belli eden bir hava vardı. Yürüyüşü çok zarif, sözleri ve hareketleri çok rahattı"* (Rado, Temmuz-1980 Eylül-1981, s.71) şeklinde dile getirmiştir.

Berthe Gaulis, *"Anadolu'da Yeni Gün"* gazetesinde, *"Beş büyük Fransız gazetesinin tanınmış muharriresi"* (Anadolu'da Yeni Gün, 1 Mayıs 1921, nr. 217-597, s.1) olarak tanıtılmaktadır. Gaulis, Ankara'ya geldiği zaman gazetecilere şu beyanatı vermiştir: *"Harekât-ı harbiyyeyi yakından müşabede ettim. Hatta İsmet Paşa karargâhından muharebe hatlarını gördüm. Yunanlıların harbe iştirak etmeyen balka reva gördükleri mezalim ve fecayi pek müthiş ve pek vâsi'dir. Yunan mezalim ve tabriyatını derhal Uniyon gazetesine mufassal telgraflarla bildirdim. Memleketime avdet ettiğim zaman bu vahşetlerini bütün tafsilatıyla âleme ilan edeceğim. Yunanlıların bu mezalim ve cinayeti irtikab etmekten maksatları Türkleri Anadolu'daki Hıristiyanlar aleyhinde mukabele-i bilmisile icbar etmek ve Avrupa'ya pek müşkil bir mesele karşısında bulundurmak suretiyle siyaset ve askerlik sâbasındaki mağlubiyetlerini telafi eylemektir. Fakat Türkler her yerde şahid olduğum vechle Hıristiyanlara kemâfissâbık en medeni ordulara yakışan bir âlicenablıkla mukabele etmektedirler...Bu cıalden mutlaka muzafferden çıkacaksınız, hak sizinle beraberdir. Haysiyetinizi âleme tasdik ettirecek, asrımızın anladığı en maddi kuvvete de tamamen sahibsiniz, azimkar ordunuz yüksek bir kuvve-i maneviyeye ile mücehhezdir"* (Açıksöz, 2 Mayıs 1921, nr.174, s.1).

Savaş halinde olduğumuz Fransa'nın bir vatandaşı tarafından, Millî Mücadele'nin merkezinde bu cümlelerin söylenmesi ve benzeri açıklamalarının gerek Türk gerekse Avrupa gazetelerinde neşredilmesi, Berthe Gaulis'in Millî Mücadele'ye sağladığı asıl katkı olmuştur. Böylelikle Türk davasının sesinin Avrupa'ya iletilmesi mümkün olmuştur.

Berthe Gaulis, Ankara'da hükümet tarafından kendisi için hazırlanmış bir evde misafir edilmiştir (Gaulis, 1981, s.142). Onun Ankara'ya gelişinden bir gün sonra, Mustafa Kemal Paşa, 1/2 Mayıs gecesi Batı Cephesi'ne gitmek üzere Ankara'dan ayrılmıştır. Gaulis Ankara'da iken, İngiliz casusu Mustafa Sagir'in 1 Mayıs'ta Ankara İstiklâl Mahkemesi'nde yargılanmasına başlanmış (Sarhan, 1995, s.516-517) ve mahkeme duruşmalarını Berthe Gaulis de izlemiştir (Gaulis, 1981, s.143-147). Gaulis, Mustafa Kemal Paşa'yı, cephe dönüşünde 6 Mayıs'ta ziyaret etmiştir (Hakimiyet-i Milliye, 8 Mayıs 1921, nr.179, s.2). Bu görüşmede Mustafa Kemal, Gaulis'in duruşma hakkındaki izlenimlerini öğrenmiştir. Daha

Millî Mücadele Döneminde Fransız Gazeteci ve Yazar Berthe Georges Gaulis'in Mustafa Kemal Paşa İle Temas ve Görüşmeleri

sonra Mustafa Kemal Paşa şunları söylemiştir: “Ben gerçek İngiltere ile bana karşı büyük bir kin besleyen Emperyalist parti İngiltere’si arasındaki farkı çok iyi anlıyorum. Hatta İngiliz kamuoyunun bir kısmının da bizimle beraber olduğunu biliyorum. Acaba kamuoyunun bütünleşmesi mümkün olabilecek mi, yoksa iki yıldan beri bizî mahvetmek için çalışan bu bir kaç kişi için acımasızca ve aralıksız mücadeleye mecbur mu kalacağız? Bütün mesele buradadır” (Gaulis, 1981, s.147).

Bu sözler, Mustafa Kemal Paşa’nın, İngiltere’nin sosyal yapısı hakkında geniş bilgilere sahip olduğunu göstermektedir. Mustafa Kemal Paşa’nın Berthe Gaulis’e bu sözleri söyleme nedeni Türk halkının sadece İngiliz Hükümeti ile mücadele ettiğini, İngiliz halkıyla bir sorununun olmadığını, müttefik devletlerin kamuoyuna en iyi duyurabileceklerin başında Berthe Gaulis’in gelmesidir.

Berthe Gaulis, Ankara’da bulunduğu sırada zaman zaman meclis çalışmalarını da izlemiştir (Gaulis, 1981, s.149-150). Böylelikle Gaulis, TBMM’ye dinleyici olarak giren ilk yabancı kadın olmuştur. Berthe Gaulis, Ankara’dan ayrılmadan son birkaç gün içinde Mustafa Kemal Paşa ile görüşmeler yapmış, kendisinden çok yakınlık görmüş, millî hareket hakkında bilgiler edinmiştir. Ankara’dan ayrılacağı sırada Mustafa Kemal, Gaulis’e serzenişte bulunarak şunları söylemiştir: “Niçin gidiyorsunuz? Bugün aramızda yegâne bağı siz teşkil ediyorsunuz ve bu bağın ne kadar faydalı olduğunu da görüyorsunuz. Yakında memleketinize döneceksiniz. Ve öbür arkadaşlarımız gibi siz de bizî anlamayacaksınız?” (Eski, Kasım-1996, s.706).

Gaulis Ankara’da bulunduğu süre içerisinde Mustafa Kemal Paşa ile yapmış olduğu görüşmelerinden edindiği izlenimleri şöyle aktarmaktadır: “Onun Avrupalı gibi hissettiğini, söyledikleri hakkında tam bir bilgi sahibi olduğunu, Londra, Paris, Roma ve Berlin’de çok iyi tanındığını öğrendim. Ne kuvvetli irade, bakışlarında ne canlı bir parlaklık var; son derece medeni olan kişiliğinde ne kadar çok titizlik var. Karşısındaki ile konuşurken ona düşüncesini tamamlamak fırsatını vermekle beraber her şeyi de göstermekte. Uzun ve ince silüeti, zarif yürüyüşü ile, emir vermeye alışık bir komutan olduğunu tahmin etmek pek güç. Hoşa gitmesini ve boşlanmasını çok iyi biliyor. Her şeyi pek çabuk kavıyor ve her şeyden duyulanıyor. Eserine bağlılığı yüzünden devamlı çaba harcamakta, görevini bir an olsun hatırdan çıkarmadığı çok iyi anlaşılıyor. O, aynı çalışma temposu ile idari ve askerî görevlerine, hiç aralıksız devam ediyor” (Gaulis, 1981, s.148).

Berthe Gaulis, Ankara’da, Halide Edib (Adivar) Hanım, Yusuf Kemal (Tengirşek) Bey ve diğer yetkililerle de görüşmelerde bulunmuştur (İkdam, 5 Eylül 1921, nr.8790, s.3). Gaulis, Ankara’dan İstanbul’a gitmek üzere 10 Mayıs 1921’de ayrılmıştır (Eski, Kasım-1996, s.707). İnebolu’ya giderken Kastamonu’ya uğrayan Gaulis, burada “Açıksöz” gazetesi muhabirine şu beyanatta bulunmuştur: “Fransa’ya avdet eder etmez efkâr-ı umumiyeyi biraz daha tenvir edeceğimi ümid ediyorum(...) Müşabedelerim muhtelif cepbelerde gördüğüm âsâr-ı intizam bana Türklerin pek meşru davalarında muvaffak olacakları hakkında sarsılmaz bir kanaat verdi... İşlerde o derece intizam ve sütrat var ki herhalde pek tecrübekâr, mahir eller tarafından idare edildiğine hükmetmek zaruridir...” (Vakit, 21 Mayıs 1921, nr.1240, s.2).

Gaulis 19 Mayıs'ta "Gülribal Vapurıyla" İstanbul'a ulaşmıştır. Burada kendisiyle mülakat yapmak isteyen bazı gazetelerin muhabirlerine seyahat izlenimlerine dair ayrıntılı bilgiler vermeyeceğini belirterek: "Yalnız şunu kaydediniz ki, Anadolu seyahatimden fevkalâde mütebassis olarak avdet ediyorum. Bütün gördüklerimi Paris'te yazacağım. Anadolu'daki vatandaşlarımızı hak için vuruşuyorlar ve mutlaka kazanacakları kanaatindeyim. İstanbul'da kalmayacağım... Bir an evvel düşündüklerimi yazmak için sabırsızlanıyorum" demiştir (Açıksöz, 25 Mayıs 1921, nr.194, s.2; Ayrıca bkz. İkdâm, 20 Mayıs 1921, nr.8687, s.2). Gaulis'in bu doğrultudaki sözleri Millî Mücadele atmosferine olumlu yönde katkılar sağlamıştır.

Birkaç gün sonra Fransa'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrılan Berthe Gaulis'in bu ziyareti düşüncelerini derinden etkilemiştir. Zira Anadolu'da iken kaleme aldığı kitabında şunları yazmaktadır: "...Direnış hareketinin büyük şahsiyetleri: Mustafa Kemal Paşa, Fevzi Paşa, İsmet Paşa, Refet Paşa yine eski komuta mevkilerinde kaldılar ve bugünün en güçlü devlet adamı Mustafa Kemal Paşa idi, yine herkesin saydığı bir kişi olarak mücadeleye devam etti. Bu böylece sürüp gittiği, Anadolu, onu parçalamak isteyen çabalara karşı durduğu sürece, hiç bir şey kaybedilemez. Çünkü bütün halk ve İslâm dünyası onunla beraberdir. ... Biz Fransızlara gelince, bizim fikirlerimizi değiştirmeyecektir. İslâmı uyuşma halindeyiz. Biz bağımsız ve kuvvetli, modern fakat geleneklerine sadık bir Türkiye istiyoruz. Fikir ve gayelerimizden birçoğunu kişiliklerinde bulduğumuz şefleri hakkında sempati besliyoruz. Genç milliyetçilerin teorileri bizi şaşırtmadı. Celâleddin Arif'in şu sözü bize hiç de yabancı gelmedi: Herkes vatanında hürdür... Türk millî hareketi düşmanı mutlaka yenecektir. Çünkü o hareket yüksek bir ideale dayanıyor; çünkü bu hareketi yönetenler kendi şahsî çıkarlarını unutmuşlardır; çünkü onlarda büyük bir ruh ve iman var" (Gaulis, 1981, s.154-155).

Berthe Gaulis ülkesine dönünce, yazarı bulunduğu gazetelerde Türk millî davasının mahiyeti hakkında pek çok neşriyatta bulunarak Avrupa kamuoyunda Türk davası lehinde olumlu katkılar sağlamıştır (Anadolu'da Yeni Gün, 20 Eylül 1921, nr.17-330-717, s.2). Gaulis ayrıca, Fransız Mareşali Lyautey'e Türkiye'deki izlenimleri hakkında mektup göndererek Fransa'nın Türkiye'ye destek vermesini istemiştir (Eski, Kasım-1996, s.710; Rado, Temmuz-1980 Eylül-1981, s.72).

Berthe G. Gaulis'in Mustafa Kemal Paşa'nın Davetlisi Olarak Ankara'ya Geliş ve Temas ve Görüşmeleri (Kasım-Aralık 1921)

Berthe Gaulis'in Anadolu'da gördüklerinin etkisi ile Avrupa'da Türk davasının savunuculuğunu üstlenerek, bu doğrultuda neşriyatta bulunması ve Avrupa'da gelişen olaylar hakkında Mustafa Kemal Paşa'yı da bilgilendirmesi sonucu, Mustafa Kemal, Ankara'dan 7 Ağustos 1921'de kendisine yazdığı mektupta: "... Fransa'ya dâba dönmeden hakikat lehinde giriştiğiniz cesur kampanya için çok teşekkür ederim. Burada hepimiz şu kanaatdeyiz ki, halkımızın kahramanca savunmakta olduğu Doğu'da adalet ve hak dâvası, onu hırsıyla yıkmaya çalışan korkunç çıkar ortaklığına galebe çalacaktır. Bu dâvanın Batı'da sizin gibi dostlar bulmuş olması da zaferin en sağlam güvencelerinden biridir...Düşmanı yok etmek, harekât üssünden pek uzaklaşmış bulunan Yunan ordusunun pervasız girişimini cezalandırmak ve nihayet Türk milletine, millî sınırlar içinde tam bağımsızlığını yitirmeksizin hiç bir milletin

Millî Mücadele Döneminde Fransız Gazeteci ve Yazar Berthe Georges Gaulis'in Mustafa Kemal Paşa İle Temas ve Görüşmeleri

vazgeçemeyeceği, asgarî şartları sağlayacak bir barış elde etmek uğrunda ki yüce çabamız için bugün bütün gücümüzü, bütün irademizi ve bütün enerjimizi seferber etmiş bulunuyoruz...” demektedir (Şimşir, 1992, s.132-133). Buna cevaben Berthe Gaulis bir mektup yazmıştır. Mustafa Kemal Paşa, Sakarya Meydan Muharebesi devam ederken 5 Eylül'de Genel Karargâh'tan Berthe Gaulis'e bir mektup daha yazarak, Türkiye lehine yaptığı faaliyetler için teşekkür etmiş, askerlerinin kahramanlığı ve milletin kendisine olan desteği ile Yunan istilâcılarını sonunda vatanımızdan kovacağını belirtmiştir. Kızı ile birlikte Anadolu'ya gelmek arzusunda olan Gaulis'e kendilerini yeniden Anadolu'da görmekten mutluluk duyacağını ifade etmiştir (Şimşir, 1992, s.141-143; Ulug, Ekim-1972, s.18-19; Gaulis, 1983, s.77). Böylece Mustafa Kemal, Berthe Gaulis'i Anadolu'ya davet etmiş olmaktadır.

“Anadolu'da Yeni Gün” gazetesinde, Gaulis'in Anadolu'ya tekrar geleceği haberleri üzerine, Gaulis'in “Türklerin hakları için mücadele ettiğini ecnebler nazârında bir kere daha ve pek kuvvetle teyid eylediği” için kendisinin Anadolu'ya yapacağı ziyaretin memnunlukla kabul edileceği belirtilmektedir (Anadolu'da Yeni Gün, 20 Eylül 1921, nr.17-330-717, s.2).

Berthe Gaulis, Millî Mücadele döneminde Anadolu'ya üçüncü gelişinde kendisine Avrupa'dan Ankara'ya dönen Erzurum milletvekili Celalettin Arif Bey eşlik etmiştir (Açıksöz, 10 Teşrin-i sâni 1921, nr.332, s.2). İnebolu'dan karaya ayak basan Berthe Gaulis, Fransızlarla yapılan Ankara Antlaşması'ndan üç hafta sonra 14 Kasım 1921'de Ankara'ya gelmiştir (Açıksöz, 16 Teşrin-i sâni 1921, nr. 336, s.1). Gaulis, “küçük bir Ford” arabayla Celâlettin Arif Bey ile birlikte doğruca, BMM'ye gelmişlerdir. Mustafa Kemal Paşa, yanında bazı bakan ve milletvekilleriyle beraber, başkanlık odasında, Gaulis ve Celalettin Arif Bey'i kabul etmiştir. Bu ilk görüşme hakkında, Berthe Gaulis izlenimlerini şöyle aktarmaktadır: “Sakarya savaşından birkaç hafta sonra idi. Yirmi bir tane gün ve yirmi bir tane geçenin bıraktığı o korkunç çaba ve yorgunluk damgası yüzünden silinmiş değil. Yücel sorumluluklar yüklenmişti. Bütün yüzlerde aynı gerginlik ile aynı memnunluk okunuyordu. Yunanlıların taarruz gücü tamamıyla kırılmış idi”. Bu görüşmede Mustafa Kemal, Berthe Gaulis'e: “Bu defa Çankaya'da, benim tam misafirim olacaksınız. Orada eviniz olacak. Kendi evinizde oturacaksınız. Kimi isterseniz görecek, neyi derseniz okuyacaksınız. Kendiniz, kendi rehberiniz olacaksınız ve gönlinüzce herşeyi gördükten, istediğinizi biçimde inceledikten sonra, biz sizden tek bir şey isteyeceğiz: Ülkenizde biz, şimdikinden daha iyi tanımlar, safsataları bırakınlar, bunu sağlayın bize. Tabiatıyla, siz de o dedikoduların sapteliğine inandığımız takdirdé” (Gaulis, 1983, s.36) demiştir.

Altı ay aradan sonra, Berthe Gaulis tekrar Ankara'ya gelmişti. Bu süre içerisinde Millî Mücadele lehinde neşriyatta bulunması, Mustafa Kemal tarafından kendisine verilen önemi de artırmıştır. Bu yüzden bu gelişinde bizzat Mustafa Kemal Paşa onu kendi misafiri olarak Çankaya Köşkü'nün bahçesinde bulunan evde ağırlamıştır.

21 Kasım 1921'de Van milletvekili Haydar Bey ile beş arkadaşının önerisiyle, “Dâva-yı millînin tabakkuku hususunda gayret sarf etmiş olan” Berthe Gaulis'e Meclis tarafından teşekkür edilmiştir (TBMM ZC, 1958, 21.11.1337, s.286).

Altı hafta Ankara'da Çankaya Köşkü'nün bahçesindeki evde kalan Berthe Gaulis, Mustafa Kemal Paşa ile dostluğunu daha da geliştirmiş, onun kişiliğine,

liderliğine ve ideallerine her geçen gün daha fazla saygı duymaya başlamıştır. Mustafa Kemal ile özellikle akşamları Çankaya Köşkü'nde sürekli fikir alışverişinde bulunarak Millî Mücadele'nin amacına ve seyrine vâkıf olmuştur. Berthe Gaulis, sürekli cepheden haberlerin geldiği, mecliste tartışmaların yaşandığı, kısaca her yerde bir koşuşturmanın olduğu Ankara'da misafir olarak kaldığı sürece olayları rahatça izleme imkânı bulmuştur. Bu imkân onun, Millî Mücadele dönemi Ankara'sı hakkında çok önemli tespitler yapmasını sağlamıştır. Gaulis'in yazmış olduğu "*Çankaya Akşamları*" ismindeki hatıralarını naklettiği kitabında bu dönemin tüm ayrıntılarını görmek mümkündür. Kitapta, Gaulis'in izlenimlerinde hakim konu Mustafa Kemal'dir ve onun hususiyetleri hakkında pek çok bilgiler aktarılmaktadır. Bu bilgiler Avrupa'da Mustafa Kemal Paşa'ya duyulan saygıyı artırmıştır.

Bu eserinde, Gaulis'in (1983, s.41) Mustafa Kemal ile ilgili şu tespiti dikkat çekicidir: "*Mustafa Kemal beklemesini bilir, hiç bir şeyi tesadüfe bırakmaz. Ağır ağır inşa eder, arada bir, bilinçli olarak bir darbe vurur. Her olay, kendi saatinde oluşur, hatta en yakınlarına, sırlarını tevdi ettiği kimselere bile tam fikrini açmaz. Günü gelir, o zaman, insanı baştan başa saran, kendine özgü mantıkla, bâdiseyi koyar ortaya*".

Altı haftalık ziyaretin ardından Berthe Gaulis, ülkesine dönerken Mustafa Kemal tarafından Millî Mücadele'yi sonuna kadar savunacak bilgilerle donatılmıştır. Mustafa Kemal Gaulis'e, kurulan devletin işleyişini, geleceğini, savaş sonrası dönemde yapacaklarını anlatmıştır. Bunları anlatırken Gaulis'in ikna olmasına önem vermiştir. Yeni Türk devleti ile ilgili pek çok ipucu edinen Gaulis, bunları "*Çankaya Akşamları*" adlı kitabında uzun uzun anlatmıştır. Bu kitaptan edindiğimiz bilgilere göre, Mustafa Kemal Gaulis'e: "*Politik başkent Anadolu'nun yüreğinde olacak. Avrupa'nın ve Asya'nın temsilcileri bizlerle burada buluşacaklar, bütün diplomatik sorunlar burada ele alınacak, iç ve dış politika burada oluşacak. Türk milletinden doğma hükümet Ankara'da çalışacak*" (Gaulis, 1983, s.42) diyerek, yeni Türk Devleti'nin başkentinin Ankara olacağını belirtmek istemiştir.

Saltanat ve hilafetle ilgili olarak: "*Halife, dinî lider, padişah tüm milletten saygı görür. Şimdilik, hilâfeti ve Saltanatı yerinde bırakıyoruz, Osman ailesini yerinde tutuyoruz, yabancı entrikası karşısında savunacağız*" (Gaulis, 1983, s.42) diyerek, günü geldiğinde, saltanat ve hilafetin kaldırılacağını da ifade etmiştir.

Mustafa Kemal yine Gaulis'e; asırlardır hilafet adına savaşan Türk ordusunun o zamanki mücadelesini şöyle değerlendirmektedir: "*Bu gün, ordu, istiklâl uğruna savaşıyor. Türk milleti aldatılmak istemiyor. Onun müsbet gerçekleştirmelere ihtiyacı var. Boş hayaller bize çok pahalıya mal olmuştur... Ben Panislamist değilim. Bu, sömürülen halkların kullandığı muğlak bir formül. Biz Türküz. Hepsi bu kadar. İyi müslümanlar olarak kalmak bize yeter. Asya için olduğu gibi, Avrupa için de töremiz aynıdır: Dostlarımız olacaktır, tam istiklâlümüzü koruyacağız, her şeyi Türk olma noktasından göreceğiz. Bu, gerçekçi bir düşüncüdür, imparatorluğu yıkan ideolojiye karşı bir düşünüş. İttifaklar, iktidar için birer engel olmayacak, onu ufaltmayacak. Bunların birini diğerine karşı kullanmayacağız, onlara karşı da her zaman toprak ve siyaset bütünlüğümüzü saklı tutacağız. Devamlı dostluklar kurmanın tek yolu bu değil midir?" (Gaulis, 1983, s.43).*

Millî Mücadele Döneminde Fransız Gazeteci ve Yazar Berthe Georges Gaulis'in Mustafa Kemal Paşa İle Temas ve Görüşmeleri

Mustafa Kemal, Türk kadınının istikbalde alacağı yeri de şu cümlelerle ifade etmiştir: “Kadınlarımızı kurtuluşlarını gerçekten hak etmişlerdir. Bir milletin yarısının, onun sosyal yaşayışı dışında tutulması kabul edilemez”. Mustafa Kemal, Gaulis'in de cephelerde bizzat şahidi olduğu gibi, Türk kadınlarının erkeğin yerini alıp tarlalarda çalışarak, cephaneler taşıyarak, siperlere kadar askerimizin savaşına ortak olmalarını hatırlatmış (Gaulis, 1983, s.43) ve bu nedenle kadınların sosyal hayatta erkekler gibi yerlerinin olacağını işaretini vermiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın Berthe Gaulis ile bu sohbetinde söyledikleri sözler, yeni Türk devletinin ileride alacağı esasları da göstermiş olmaktadır.

Berthe Gaulis söz konusu kitabında, Mustafa Kemal ile ilgili başka bir izlenimini de şöyle vermektedir: “Anlattıklarındaki açıklık, çarpıcı niteliktedir, hafızalarda asıl kalan şey kanıtlamadaki berraklık, tâbirlerdeki isabettir. Titreşimli sesinde hiçbir şiddet belirtisi yok. Bu titreşimde çelik var, bir tuhaf abenk var... Eserini yalnız o anlatabilir, başkası bunu beceremez. Her kelimesi ona yeni bir hayat yaşatıyor. Bu şaşkıncu sohbet adamının büyük güçlerinden biri, her zaman nasıl bir cevapla karşılaşacağını tahmin etmesi. Zihni hassaslığı muazzam, gözünden, aklından hiçbir şey kaçamaz... Başarısının belirgin üç nedeni var: Sezgi, ihtiyatlı olma, inceleme. Müşabede hassası en ileri derecede gelişmiş, hiçbir şeyi raslantıya bırakmıyor. Kendine güveni kesin. Onun yıldızına inanışta bundan fazlası düşünülemez, ama yine de, beklemeyi, düşmanı yorgun düşürmeyi, kendine kalan zamanı kullanmayı biliyor” (Gaulis, 1983, s.40).

Samimi bir atmosferde geçen altı haftadan sonra Berthe Gaulis'in Fransa'ya dönme vakti geldiğinde, Mustafa Kemal 24 Aralık akşamı Çankaya Köşkü'ne Berthe Gaulis'i son bir kez daha akşam yemeğine davet etmiştir. Mustafa Kemal, burada Gaulis'e; barışı çok arzu ettiğini, bunun sağlanması yolunda çok uğraş verdiğini, ancak sonucu bir türlü elde edemediğine dair görüşlerini aktarmıştır (Gaulis, 1983, s.47-48).

Mustafa Kemal, Berthe Gaulis'e, Ankara'dan hareket etmeden önce, Mareşal Lyautey'e iletilmek üzere, 23 Aralık 1921 tarihli bir mektup vermiştir. Bu mektupta, Mareşal Lyautey'e istiklâl için girişilen savaşta kendilerine gösterdiği sempatiden dolayı teşekkür edip, “...Fransa'nın Yakın Şark'ta, ananelere dayanan politikasını devam ettirmeye taraftar olan kimseler arasında Ekselansınız birinci planda yer almış ve hiç şüphesiz ki, yüksek müdahaleniz, terazinin bizden yana meylenmesine âmil olmuştur...” diyerek, Ankara Antlaşması'yla Türk-Fransız ilişkilerinin müspet neticelerini görmeye başladıklarından duyulan memnuniyetini dile getirmiştir (Şimşir, 1992, s.160-161).

Berthe Gaulis, Ankara'dan, Batı Cephesi üzerinden ülkesine gitmek üzere 25 Aralık'ta ayrılmıştır. 28 Aralık'ta Akşehir'de “Babalık” gazetesine mülâkat veren Gaulis, bu gazete tarafından, “Türkün daha doğrusu hakkın müdafii olan Madam Goliş” (Babalık, 1 Kânûn-ı sâni 1922, nr.779, s.1) olarak tanıtılmaktadır. Daha sonra iki gün de Konya'da kalan Gaulis, Adana'ya gelmiş, burada kendisiyle mülâkat yapan, “Yeni Adana” gazetesi muhabirine, Anadolu seyahatine dair izlenimleri hakkında: “Türkleri her zamankinden daha kuvvetli ve her türlü teşkilatlarında son derece müterakki bulduğunu” söylemiştir (İkdam, 19 Kânûn-ı sâni 1922, nr.8925, s.4).

Gaulis, Adana'dan 3 Ocak 1922'de Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiği mektubunda, kendisinden gördüğü iyi kabulden, yakınlık ve itimattan çok duyulandığını dile getirerek, Beyrut üzerinden Fransa'ya geçeceğini, ülkesine Ankara'dan götüreceği bilgilere her yerde büyük önem verildiğini belirtmiştir. Ayrıca, Adana'da rastladığı Fransız kurmaylarından aldığı bilgilere göre, Yunan cephesine karşı hemen bir taarruz yapmanın doğru olmadığını belirterek, Yunan ordusunun manen bozulmakta ve yavaş yavaş parçalanmakta olduğunu ifade etmiş, “İhtimal ki yakında beklemediğiniz fırsatı elde edeceksiniz. Bugün yapacağımız bir taarruz hem bu çözülmeyi durduracak ve hem de düşmanımızı, tehlikeye karşı koymak için, iç mücadeleleri unutmaya yöneltecektir” demiştir. Gaulis yine bu mektubunda, İngiltere'nin barış isteğine dair, izlenimlerinin çok kuvvetli olduğunu vurgulayarak, “İngiltere her yandan üzerinize yöneltilen saldırıları durdurabileceğinizi anladığı gün, görüşmelere girişecektir” diye belirtmiştir. “Avrupa'daki şahsi nüfuzunuz günden güne artmaktadır. Daima iddia ettiğim üzere, bu nüfuzunuz, şahsınıza dayanacak olan gelecek barışın en önemli etkeni olacaktır” diyerek, Paris'e dönünce izlenimlerini, kendisine aktaracağını ifade etmiştir (Önder, 1994, s.530-531). Bu mektubundan da anlaşılacağı üzere, Berthe Gaulis, gazeteci sıfatından öte âdeta bir arabulucu gibi Mustafa Kemal Paşa'ya bilgiler vermektedir.

Berthe Gaulis, Anadolu'dan ayrılırken, “Le Figaro” gazetesine gönderdiği yazısında, Mustafa Kemal hakkındaki izlenimlerini şöyle aktarmıştır: “... İstidâd-ı fevkalâdeye malik olan bilcümle kimseler gibi bu genç reise, her hususta bir hiss-i kablelvuku yardım etmektedir. Başkalarının tereddüd gösterdiği yerde o, lazım gelen söz ve hareketi derhal bulur. Kendisinin garb ve şark milletleri hakkındaki hükümleri şayan-ı hayret bir surette doğrudur. Müşahede ve mülahazaya müstenid bu hissikablelvuku ile beraber onda öyle bir sermaye-i ilmiyye vardır ki hiç bir meseleyi, her tarafından bakmadıkça halletmek istemez. Müşarüniyle hakikatperesttir. Ve onun en büyük muvaffakiyeti her şeyi mesai-i muntazama ile tedvir eylesidir... Çankaya'daki mükâlememiz esnasında onu daha iyi anladım. Lâkin metin muhakeme sahibi kimseler aynı zamanda en kati muhâsımlardır” (İkdâm, 3 Şubat 1922, nr.8940, s.1).

Berthe Gaulis, Adana'dan Beyrut üzerinden ülkesine döndükten sonra, Mustafa Kemal Paşa'ya da söz verdiği gibi, Türk davası lehinde çalışmalarını sürdürmüştür. 24 Şubat 1922'de “Echos de l'Islam” (Sada-yı İslam) dergisi, Berthe Gaulis tarafından yazılan bir Ankara eki neşretmiştir. Gaulis, Anadolu'daki millî hareketi öven, Yunan barbarlığından bahseden buradaki yazısında, millî hareketin Türk milletinin kalbinden doğduğunu izah etmekte ve Mustafa Kemal Paşa'nın millî iradeyi temsil ettiğini beyan etmektedir. Burada, Gaulis Mustafa Kemal Paşa hakkında şu intibalarını dile getirmektedir: “Mustafa Kemal asla tefahur eylemez, kendisi Türk milletinin rubu olmuştur. O her zaman diyor ki, ben evvela memleketimin ve abalının kalbini zabt ve teshire mecbur ederim. Bu zabt ve teshir vukua gelmiştir. Memleket ve milletini teshir eden bu zat, toprağının tablisine ve teşkilat-ı ictimaiyyeye doğru yürümektedir. Bu askerî ve mülkî reisi, bütün vatandaşları arasında yegâne mesuldür. O, eserinin esiridir, âşıkıdır... Mustafa Kemal Paşa, pek nadir hata eder, hiçbir şeyi tesadüfe terk etmez ve geçen dakikaları mevkiî istifadeye koymasını bildiği kadar intizarı da bilir. Kendisi hakkında ehbbası diyorlar ki o, vaktinin kıymetini fevkalâde takdir ediyor ve paranın kıymetini biliyor. Onun menfaattan tecerrüdü mutlaktır. Bazen

Millî Mücadele Döneminde Fransız Gazeteci ve Yazar Berthe Georges Gaulis'in Mustafa Kemal Paşa İle Temas ve Görüşmeleri

başındır. Şahsı hakkında verilecek hükümden ziyade, yaptığı şeye ehemmiyet verir. Hem azm ve irade sabibi, hem hissîdir..." (İkdam, 17 Mart 1922, nr. 8980, s.2; Ayrıca bkz. Vakit, 3 Mart 1922, nr.1518, s.1-2).

Berthe Gaulis, 2 Nisan 1922 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'ya yazdığı bir mektupta da; Türkiye ile Suriye arasındaki sınır konusunu ve gümrük meselelerini gündeme getirerek, meselelerin çözümü yoluna gidilirse Fransız kamuoyunun daha da Türkiye lehine çevrilebileceğini ileri sürmüş, ayrıca sulhun yakın olduğunu belirterek, Fransa'da yetkililerle görüştüğünü ve Türkiye lehine çalışmalar yaptığını belirtmiş, yazın Türk davası lehinde bir eser yazacağını, bunun için de Anadolu'ya yeniden gelmek istediğini söylemiştir (Şimşir, 1992, s.196-198). Gaulis'in mektubundan da anlaşılacağı üzere, kendisinin gazeteci sıfatının yanı sıra, siyasî meselelerin halli için bir arabulucu gibi hareket ettiği de görülmektedir.

Berthe Gaulis'in bu mektubuna Mustafa Kemal Paşa, 24 Mayıs 1922 tarihli cevabı mektubuyla; hizmetlerinden dolayı teşekkür ederek, Gaulis'in vurguladığı tali meselelerin, Fransızların da göstereceği iyi niyet sonucu uygun bir şekilde uzlaşarak halledilebileceğini belirtmiştir. Ankara İtilâfnâmesi'yle tekrar kurulan Türk-Fransız dostluğunun takviyesini her iki tarafın da gözden uzak tutmamasının icap ettiğini ifade ederek, kendisini yeniden aralarında görmekten memnuniyet duyacağını söylemiştir (Şimşir, 1992, s.215-216).

Berthe Gaulis, Paris'te Türkiye lehinde verdiği bir konferansında; Yunanların Anadolu'da yaptıkları müthiş mezalimi bizzat gördüğünü, bu mezalimin Anadolu'da herkeste sabit bir hassasiyet oluşturduğunu, şevk ve gayret cereyanını Yunanların bizzat elektriklendirdiklerini anlatmıştır. (Açıksöz, 7 Haziran 1922, nr. 501, s.1).

Sonuç

Fransız gazeteci ve yazar Madam Berthe Georges Gaulis, Millî Mücadele döneminde üç kez Anadolu'ya gelmiştir. Cephe ve cephe gerisindeki incelemeleri, en önemlisi de bu ziyaretlerinin ikisinde Ankara'ya gelerek başta Mustafa Kemal Paşa ile temas ve görüşmeleri sayesinde, Anadolu'daki mücadelenin haklılığını tam anlamı ile kavramıştır. Millî Mücadele süresince ilk Ankara ziyaretinde on gün, ikinci ziyaretinde ise bizzat Mustafa Kemal Paşa'nın hususi misafiri olarak altı hafta Ankara'da bulunmuş ve bu süre içerisinde Mustafa Kemal ile pek çok görüşme yapmak imkanı bulmuştur.

Berthe Gaulis, gazetelere yazdığı makaleler ve neşrettiği kitaplarında; Türk davasını savunmuş, Yunan mezalimi, millî hareketin doğuşu ve yapılışı, Mustafa Kemal Paşa'nın seçkin karakteri ve faaliyetleri hakkında bilgiler vermiş böylece Millî Mücadele'ye hafife alınamayacak bir destekte bulunmuştur. Yazdığı mektuplar ile de Avrupa'daki gelişmeler hakkında Mustafa Kemal Paşa'yı bilgilendirmiş, Fransa'nın Türkiye'ye karşı izlediği politika ve bu konulardaki düşüncelerini iletmiştir. Bu konuda, âdeta bir arabulucu gibi rol üstlenen Gaulis'in yaşanan bu süreçteki bütün faaliyetleri, Türk-Fransız ilişkilerinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Gaulis'in, Mareşal Lyautey'e olan yakınlığı da Türkiye-Fransa ilişkilerinin geliştirilmesine yardımcı olmuştur.

Cemal GÜVEN

Neticede Gaulis, beş büyük Fransız gazetesinin de yazarı olması münasebetiyle, Avrupa kamuoyunun, Millî Mücadele'ye ve onun lideri olan Mustafa Kemal Paşa'ya olan bakışını olumlu yönde etkilemiştir.

Kaynaklar

A. Arşiv Belgeleri

Genelkurmay Başkanlığı Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Dairesi Başkanlığı Arşivi (ATASE), İstiklâl Harbi Koleksiyonu-(İSH), Kutu No: 661, Gömlek No: 34, Belge No: 34-1,2,4,5,6,7, (24/04/1337).

B. TBMM Zabıtları

TBMM ZC (1958). İ:114, 21.11.1337 (1921) C.14, Devre: I, İctima Senesi:2, Ankara: TBMM Matbaası.

C. Gazeteler

Açıksöz; 2 Mayıs 1921, nr.174, s.1; 25 Mayıs 1921, nr.194, s.2; 10 Teşrin-i sâni 1921, nr.332, s.2; 16 Teşrin-i sâni 1921, nr.336, s.1; 7 Haziran 1922, nr.501, s.1.

Anadolu'da Yeni Gün; 1 Mayıs 1921, nr.217-597, s.1; 20 Eylül 1921, nr.17-330-717, s.2.

Babalık; 1 Kânûn-ı sâni 1922, nr.779, s.1.

Hakimiyet-i Milliye; 1 Mayıs 1921, nr.173, s.1; 8 Mayıs 1921, nr.179, s.2.

İkdam; 20 Mayıs 1921, nr.8687, s.2; 5 Eylül 1921, nr.8790, s.3; 19 Kânûn-ı sâni 1922, nr.8925, s.4; 3 Şubat 1922, nr.8940, s.1; 17 Mart 1922, nr. 8980, s.2.

Vakit; 21 Mayıs 1921, nr.1240, s.2; 3 Mart 1922, nr.1518, s.1-2.

D. Hatıralar-Telif ve Tetkik Eserler

Akyüz, Y. (1988). *Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuoyu (1919-1922)*. Ankara: TTK. Yayınları.

Düzdağ, M. E. (1991). *Yakın Tarihimizde Gizli Çebreler*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Gaulis, B. G. (1981). *Kurtuluş Savaşı Sırasında Türk Milliyetçiliği*. (Çeviren: Yazansoy, C.). İstanbul: Rado Yayınları.

Gaulis, B. G. (1983). *Çankaya Akşamları*. (Çeviren: Tekil, F.). İstanbul: Bayrak Yayıncılık.

Jaeschke, G. (1989). *Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi (30 Ekim 1918-11 Ekim 1922)*. Ankara: TTK. Yayınları.

Sarıhan, Z. (1995). *Kurtuluş Savaşı Günlüğü (Açıklamalı Kronoloji)*. III. Ankara: TTK. Yayınları.

Şimşir, B. N. (1992). *Atatürk İle Yazışmalar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Millî Mücadele Döneminde Fransız Gazeteci ve Yazar Berthe Georges Gaulis'in Mustafa Kemal Paşa İle Temas ve Görüşmeleri

E. Makaleler

Eski, M. (Kasım-1996). Kastamonu'dan Gelip Geçen İki Fransız Gazeteci Madame Berthe Gaulis ve Jean Chiquelin. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XII(36), 705-720.

Önder, M. (1994). Atatürk'e Mektuplar. *I. Uluslararası Atatürk Sempozyumu (Açılış Konuşmaları- Bildiriler) 21-23 Eylül 1987*, 525-566.

Rado, Ş. (Temmuz-1980 Eylül-1981). Atatürk'e Hayran Olan Bir Fransız Kadın Gazeteci: Berthe Georges Gaulis. *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, 39(1-4), 63-77.

Uluğ, N. (Ekim-1972). Millî Mücadele'de Türk-Fransız Münasebetleri. *Hayat Tarih Mecmuası*, (9), 12-19.

F. Tezler

Güven, C. (2005). *Millî Mücadele Döneminde Mustafa Kemal Paşanın Yabancı Asker, Siyasî Temsilci ve Gazetecilerle Temas ve Görüşmeleri (Mondros'tan Mudanya'ya Kadar)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.